

zetten of op te halen¹ – in Nederland was dat alles onmogelijk. De 'weg via het strand' kon maar korte tijd gebruikt worden en er waren teveel Duitse radarposten en vliegvelden om contact door middel van landingen mogelijk te maken. Daar kwam dan nog bij dat vóór de Meidagen van '40 door de Engelse autoriteiten nauwelijks en door de Nederlandse in het geheel geen voorbereidingen getroffen waren om met Nederland, zo het ooit bezet zou worden, in verbinding te blijven. Alles moest van de grond af worden opgebouwd.

Het was voor de Engelse (later: voor de Geallieerde) oorlogvoering van vitaal belang dat men in Londen met snelheid een nauwkeurig beeld kreeg van wat in bezet Nederland aan Duitse strijdkrachten aanwezig was, waar de Duitse hoofdkwartieren en militaire opslagplaatsen lagen, en welke fabrieken en werven met het uitvoeren van grote Duitse militaire orders bezig waren. De eerste spionagegroepen alsook verscheidene van de eerste spionage-agenten hebben in dat opzicht nuttig werk verricht, maar daarbij mogen wij toch niet aan het feit voorbijzien dat *MI-6* begin '42 van mening was dat uit Nederland minder militaire inlichtingen in Engeland binnengekomen waren dan uit andere bezette landen. Door de crisis die zich aan Nederlandse zijde voordeed, werden het er in de rest van '42 nòg minder. Pas het Bureau Inlichtingen heeft het inlichtingenwerk op het niveau kunnen brengen waaraan de Geallieerde oorlogvoering behoefte had. Daarenboven is het Bureau Inlichtingen er met hulp van de Zweedse Weg en van de Zwitserse Wegen A en B in geslaagd, Nederlandse en Britse instanties een duidelijk beeld te geven van wat op niet-militair gebied in Nederland plaatsgreep, en heeft het de regering in staat gesteld, in direct contact te treden met illegale organisaties en verzetskringen aan welke voor de periode onmiddellijk na de bevrijding een bepaalde taak was toegedacht; dat contact maakte het de regering mogelijk, desgewenst met de opinies in bezet gebied rekening te houden.

Het was daarnaast voor de Engelse (later: voor de Geallieerde) oorlogvoering wenselijk dat aan de Duitsers in bezet Nederland zoveel mogelijk afbreuk gedaan werd door goedgerichte sabotage en door het ingrijpen, op

¹ Van '41 tot '44 vonden op Franse bodem 112 van die operaties plaats, als gevolg waarvan bijna tweehonderdzestig personen naar Frankrijk en meer dan vierhonderdertig naar Engeland gebracht werden. Met Joegoslavië, waar Tito's partizanen hele gebieden in handen hadden, was nog veel méér contact mogelijk: in die gebieden waren in de zomer van '44 enkele tientallen landingsterreinen geïmproviseerd. Meer dan vijfduizend ton aan wapens werd aldus naar de partizanen overgevoerd en meer dan vierduizend gewonde partizanen werden door de lucht naar ziekenhuizen in Italië getransporteerd.